

Kap. 8 giver en nærmere Udvikling af den ved de matematiske Beregninger anvendte Korrelationsteori. Kap. 1—4 maa nærmest betragtes som forberedende Øvelser, navnlig Kap. 1—3, der indeholder en Række Betragtninger over, hvordan man kan faa et godt statistisk Materiale vedrørende Pris og Kvantum. Der tales om, hvordan Dagsprisen skal bestemmes og derefter Maanedsprisen og Aarsprisen, om man skal tage aritmetisk eller geometrisk Gennemsnit med eller uden Vægt, om hvilke Markeder, Aarstider og Kvaliteter der giver de bedste Priser osv. osv. — altsammen meget forstandigt, men ofte noget trættende ved sin Selvfølgelighed; og saa erklærer Forf. endda senere (S. 68), at en mere indgaaende kritisk Vurdering af det benyttede Materiale ikke har været ham mulig. Imidlertid tangeres ogsaa her en Mængde af de interessante Problemer i Prislærens specielle Del, ofte paa en tanke- og appetitvækkende Maade, saaledes Spørgsmaalet om, hvilken Kvalitet der svinger mest i Pris, og om Forholdet mellem Engros- og Detailpris. Man faar ogsaa Lyst til at øse mere af Forfatterens Viden om Børsernes Betydning for de forskellige Varer, Betydningen af Markedshaller, Kaffe- og Uldauktioner m. m.

I Kap. 4, der nærmest er af literaturhistorisk Art, findes bl. a. en interessant Oversigt over, hvordan de forskellige Forfattere har tænkt sig Priskurverne fremstillet grafisk.

Jens Warming.

WILLIAM SCHARLING. **Handels- og Toldpolitik.** København 1905. G. E. C. Gad. (700 S.).

I mere end fyrretyve Aar har Prof. Scharling udfoldet en livlig Forfattervirksomhed. Den omfangsrige Bog, han nu har udsendt, vidner om, at han endnu ikke hører til de trætte Mænd, men at han med Lyst og Iver øser af

Kap. 8 giver en nærmere Udvikling af den ved de matematiske Beregninger anvendte Korrelationsteori. Kap. 1—4 maa nærmest betragtes som forberedende Øvelser, navnlig Kap. 1—3, der indeholder en Række Betragtninger over, hvordan man kan faa et godt statistisk Materiale vedrørende Pris og Kvantum. Der tales om, hvordan Dagsprisen skal bestemmes og derefter Maanedsprisen og Aarsprisen, om man skal tage aritmetisk eller geometrisk Gennemsnit med eller uden Vægt, om hvilke Markeder, Aarstider og Kvaliteter der giver de bedste Priser osv. osv. — altsammen meget forstandigt, men ofte noget trættende ved sin Selvfølgelighed; og saa erklærer Forf. endda senere (S. 68), at en mere indgaaende kritisk Vurdering af det benyttede Materiale ikke har været ham mulig. Imidlertid tangeres ogsaa her en Mængde af de interessante Problemer i Prislærens specielle Del, ofte paa en tanke- og appetitvækkende Maade, saaledes Spørgsmaalet om, hvilken Kvalitet der svinger mest i Pris, og om Forholdet mellem Engros- og Detailpris. Man faar ogsaa Lyst til at øse mere af Forfatterens Viden om Børsernes Betydning for de forskellige Varer, Betydningen af Markedshaller, Kaffe- og Uldauktioner m. m.

I Kap. 4, der nærmest er af literaturhistorisk Art, findes bl. a. en interessant Oversigt over, hvordan de forskellige Forfattere har tænkt sig Priskurverne fremstillet grafisk.

Jens Warming.

WILLIAM SCHARLING. **Handels- og Toldpolitik.** København 1905. G. E. C. Gad. (700 S.).

I mere end fyrretyve Aar har Prof. Scharling udfoldet en livlig Forfattervirksomhed. Den omfangsrige Bog, han nu har udsendt, vidner om, at han endnu ikke hører til de trætte Mænd, men at han med Lyst og Iver øser af

det Forraad af Iagttagelser og Overvejelser, som han har opsamlet under sit Livs Arbejde.

Man behøver ikke at spørge om, hvorvidt Emnet har tilstrækkelig almen Interesse. Enhver der søger at vinde Klarhed over Betingelserne for et Samfunds økonomiske Trivsel, vil støde paa Spørgsmaalet om, hvilken Retning Handels- og Toldpolitiken skal gaa. Og Spørgsmaalet melder sig med saa meget større Vægt, fordi vi lever i en af den Slags Tidsaldre, hvor der vendes op og ned paa alt, hvor Begreberne bliver set efter og prøvede paa ny, og alle nedarvede Forestillinger underkastes en grundig Revision. Vi kan ikke længere hos Nationaløkonomerne faa opgivet en enkelt Formel, som man kan gaa efter, ethvert Spørgsmaal vil kunne ses fra en Mængde forskellige Sider, og Løsningen afhænger af mange Forhold, som det er overordentlig vanskeligt at faa Overblik over. Der er noget spændende ved at leve i en saadan Strømkæntringens Tid, hvor man har ondt ved at se, hvor det bærer hen, og hvert Øjeblik er udsat for at faa Strømmen imod sig. Eller for at bruge et andet Billede, det er en Tid, da Samfundslivets Pulsslag synes at gaa hurtigere og hurtigere; nogle vil maaske kalde det Feber, andre forøget Kraftudfoldelse, i alle Tilfælde er det en Tid, hvor man skal vogte sig for at sætte sig altfor magelig tilrette.

Naar man betragter disse forskellige Strømninger indenfor Samfundslivet, kan man vel sige, at det er Individualismen, der idelig brydes med Kollektivismen. Ikke just den Individualisme, der fører til Anarkisme, ikke den Individualisme, der slet ikke har nogen Tanke for andre end sig selv, men den, der søger Samfundets Lykke i Summen af de enkelte Individets Lykke hver for sig, og vil fremme denne ved at muliggøre det for den enkelte i størst muligt Omfang at bruge sine egne Kræfter uafhængig af andre og uden at behøve at tage Hensyn til andre. Det er under denne Individualismes Herredømme, en Lære som ædle og beaandede Mænd har kæmpet og levet for,

at den letfattelige Frihandelsteori fik sit store Gennembrud og begyndte at gaa sin Sejersgang gennem Europa. Men Individualismen fører uvilkaarlig til Kollektivism, saasnart det viser sig, at dette det Bentham—Millske Ideal om den størst mulige Lykke for det størst mulige Antal Mennesker dog ikke saa let bliver til Virkelighed, og saa gaar det, og vil det gaa indtil Dagenes Ende, frem og tilbage, og den gammeldags naive Frihandelsteori vil opleve mange Omskiftelser, snart med Vind og Strøm imod sig, snart som en af Tidens bærende Grundtanker.

Spørger man nu, hvad det er, der præger det foreliggende Værk, saa er det ikke mindst den Ædruelighed, hvormed Forfatteren søger at orientere Læseren i hele den Ændring i Opfattelsen af den ydre Handelspolitik, som har gjort sig gældende i den sidste Menneskealder eller to. Han har selv fra sin Ungdom med levende Interesse fulgt disse Spørgsmaals Udvikling baade i store Træk og i Enkelthederne, og der er næppe mange, der grundigere kender det økonomiske Lovgivningsarbejde hjemme og ude, og ikke blot selve Arbejdet, men de mangeartede Forberedelser og Tilløb dertil. Han har ikke anstillet sine Iagttagelser med nogen gnaven Gammelmandsmine, men rolig og saglig søgt at se paa enhver Bevægelse, selv om den i og for sig er hans egen Grundopfattelse fremmed, med den Forstaaelsens Sympati, som ikke kan undværes overfor en saadan Opgave.

Han giver først en kort Skildring af Merkantilismens Tidsalder, med særligt Henblik paa Navigationsakten, der har spillet en saa stor Rolle i Englands økonomiske Historie, og viser dernæst hvorledes Reaktionen begyndte at melde sig, indtil den merkantilistiske Politik tilsidst fik sin afgjorte Modsætning i Fysiokratiet og i Adam Smiths Lære, selv om denne fra et nationalpolitisk Synspunkt anerkendte Navigationsaktens Betydning under Vædekampen mellem England og Holland. Omslaget i Danmark, saaledes som det viste sig ved den store Toldforordning af 1797, der staar i saa stærk Modsætning til

Toldrullen af 1651 og hele den følgende Toldlovgivning, skildres som Frugt af denne Frihedsbevægelse; men navnlig er det Frihandelsbevægelsen i England, Kampen mellem Grundejernes og Industriens Interesser, der tiltrækker sig Opmærksomheden, denne mærkelige Bevægelse, som formaaede at samle Mennesker med vidt adskilt socialt Syn i en fælles Kamp for billigt Brød, indtil Kornlovene endelig ophævedes fra 1849, og Frihandel blev det herskende Princip, saaledes som det viste sig ved de store Tarifrevisioner i 1853 og 1860. Bevægelsen satte sin Frugt i den berømte engelsk-franske Handelstraktat af 1860, der drog andre betydningsfulde Traktater efter sig, som den tysk-franske af 1862.

Og medens Europa summede sig paa disse Begivenheder, og skulde til at leve sig ind i Frihandelen, kom Omslaget med en paafaldende Pludselighed, og paa en Gang vaagnede Almenheden op med lutter beskyttelsespolitiske Tendenser. Endnu i 1873 vedtoges en frihandlerisk Tarif i Tyskland, Raajernet blev toldfrit straks, de øvrige Toldsatser paa Jern skulde bortfalde faa Aar senere; men allerede 1878 vedtoges en østrig-ungarsk Toldtarif med afgjort Beskyttelsespræg, og samme Aar opløses den tyske Rigsdag og kommer igen med et protektionistisk Flertal. Ogsaa i Frankrig og i andre Lande faar Protektionismen Overtag, og selv Storbritanniens Frihandelsstandpunkt rokkes, det saakaldte fair-trade vinder Indgang, og Ønsket om at træde i nærmere Handels- og Toldforbindelse med Kolonierne bliver stærkere og stærkere, saaledes at der skabes et overfor det øvrige Verdenssamfund afsluttet Hele. Alt dette gøres der Rede for i Bogen, og man faar en Skildring af hele det moderne Maskineri i Kampen mellem Landene om Herredømmet paa Markedet, saaledes den berømte eller berygtede Dumping-Metode, der gaar ud paa at kaste billige Varer ind i et fremmed Land, medens Hjemlandets Priser holdes nogenlunde højt, for at man saaledes kan udvide den paagældende Industri til dens størst mulige Ydeevne og

tage alle de Forbedringer i Tjeneste, som Stordriften raader over.

Slutningen af Bogen kaster et Blik mod den usikre Fremtid, hvor alting ligger i Taage. Ingen véd hvad der gemmer sig i den Taage, hvad de kommende Aar vil bringe af Konflikter eller Venskaber, af Traktater og Toldmure, af mere eller mindre højlydte Krav paa Beskyttelse eller Toldnedsættelse. Det er som en Roman, der afbrydes paa det mest spændende Punkt.

Skildringen af hele denne Staternes ydre Handelspolitik med dens Baggrund af økonomisk Liv, og af Tanker og Forestillinger, som dæmre i Almenheden, er som sagt Bogens Hovedindhold, der optager langt det største Arketal. Der kunde i og for sig være nok at føje til, hvis Læseren skulde føres ind i hele det store Virvar af tekniske Spørgsmaal, som dukker frem ved Behandlingen af en Toldlov, om Størrelsen af Tolden paa denne eller hin Vare, med alle dens forskellige Nuancer, om Toldgodtgørelser osv., Spørgsmaal som i denne Fremstilling kun kan tangeres eller helt maa udelades. Ikke desto mindre optager Behandlingen af dette Emne over tre Fjerdedele af Bogen, medens den f. Eks. i van der Borgh's Handel und Handelspolitik kun har et beskedent Arketal i Sammenligning med de øvrige Emner, som Handelsstandens Organisation (Handelskamre, Børser osv.) og den indenlandske Handelspolitik. I og for sig vil selvfølgelig ogsaa denne sidstnævnte Del af Handelspolitiken afspejle Strømningerne i Tiden, Frihandelsbevægelsen udadtil vil afføde tilsvarende Bevægelser indadtil (jævnfør saaledes vor hjemlige Næringslov af 1857); en fremadskridende Kollektivism vil øge Tilbøjeligheden til at gribe ind i Terminshandelen, Smudskonkurrencen eller Handelen med Levnedsmidler, Gødnings- eller Foderstoffer osv., og Livet paa Børserne eller i Handelskamrene afgiver særdeles righoldige Emner for Nationaløkonomen. Redegørelsen for disse Emner staar i Prof. Scharlings Bog mere som Indledning til den følgende Fremstilling, og de der sætter

sig ind i hans Udviklinger angaaende den ydre Handelspolitik, vil ønske, at den første Del af Værket kunde faa en væsentlig Udvidelse. Men det er vel ikke den værste Anke der kan rettes mod en Bog, at man kunde ønske, at den var længere.

Harald Westergaard.

H. STANLEY JEVONS. *Essays on Economics*. London 1905.

I 1859 opgav William Stanley Jevons en lovende Stilling som Kemiker ved Mønten i Sydney for at vende tilbage til England og kaste sig over Filosofi og Nationaløkonomi. Noget ganske lignende har Sønnen Herbert Stanley Jevons for nylig gjort. Med en naturvidenskabelig Uddannelse, særlig i Geologi, syntes han at have en lovende Fremtid i Australien, men ved at sysle med de samme Problemer, der skabte hans Faders Berømmelse, følte han sig tilskyndet til at opgive sin Stilling og drage hjem til England. Idet han udgiver den ovennævnte Bog, søger han ligesom at godtgøre sin Ret til at foretage dette Skridt. Han sammenligner den med en Undersøgelseskommissions foreløbige Beretning. Den er iøvrigt nærmest en Frugt af University extension Forelæsninger og bærer umiskendeligt Præg deraf. Det kunde synes farligt for en saa berømt Mands Søn at tage det Emne op, som Faderen har sluppet, idet han underkaster Grænsenyttelæren en fornyet Prøvelse og søger at fremstille den saa klart som muligt. Men man vil ikke fortryde at give sig i Lag med Bogen. Man vil i den særlig finde en Række interessante psykologiske Iagttagelser, med mange træffende Illustrationer til Grænsenyttelæren, saaledes det morsomme Eksempel med Nydelsen af at sidde i en Lænestol, Drengen der spiser Chokolade, eller Forfatteren selv der sidder og retter Eksamensopgaver i hundredevis